

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI ÉMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-479/2024. számú ügyben,
a fogyatékossgal élő személyek
földszerzésének szabályozásával összefüggésben

Előadó: dr. Fórika László

Érintett szerv: Agrárminisztérium

Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-479/2024. számú ügyben,
a fogyatékossgal élő személyek
földszerzésének szabályozásával összefüggésben

Előadó: dr. Főrika László

Az eljárás megindítása

Egy fogyatékossgal élő (látássérült) beadványozó aranykalászos gazda képzés/termőföldszerzés témakörben két panaszbeadvánnyal is Hivatalomhoz fordult. Előbb a tanuláshoz, illetve az egyenlő bánásmódhoz való jogának konkrét sérelmét kérte kivizsgálni az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény [a továbbiakban: Ebktv.] 13. § (1) bekezdésében meghatározott hatáskörömben¹, utóbb az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvényben [a továbbiakban: Ajbt.] foglalt (általános ombudsmani) hatásköreimre hivatkozással általánosságban, jogszabálykritikaként vetette fel, hogy *a földszerzésre vonatkozó korlátozó szabályok részben indokolatlanok, részben pedig a fogyatékos személyek vonatkozásában olyan egészségügyi alkalmassági-pályaalkalmassági objektív feltételt tartalmaznak, amelyek e személyi kör nagyobb részére (éppen a fogyatékossgaik miatt) eleve teljesíthetetlenek.*

A beadványozó által más-más hangsúllyal, de kétszer is felhozott, az Ebktv. 9. §-ára, a közvetett hátrányos megkülönböztetésre utaló panaszügyben megkerestem az Agrárminisztériumot és a Belügyminisztériumot.

Az érintett alapvető jogok és alkotmányos alapelvek

- *A jogegyenlőség elve* [Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdés: „(1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.”]
- *Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdításának elve* [Alaptörvény XV. cikk (2), (4) és (5) bekezdés: „(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékossg, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. [...] (4) Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti. (5) Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.”]

Alkalmazott jogforrások

- A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Fot.);
- A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 2007. évi XCII. törvény (a továbbiakban: Fogyatékossgügyi Egyezmény);
- A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény (a továbbiakban: Felsőokt. tv.);
- A mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény (a továbbiakban: Földforgalmi tv.);
- A mezőgazdasági vagy erdészeti szakirányú képzettségekről szóló 504/2013. (XII. 29.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet);

¹ Az EBF-AJBH-356-2/2022. számú ügyben Egyenlő Bánásmód Hatóságként eljárva arra a megállapításra jutottam, hogy a kérelmező – a kérelem tartalmát tekintve – lényegében azt kifogásolta, hogy az általa megszerezni kívánt államilag elismert aranykalászos gazda szakképzettség megszerzéséhez foglalkozás egészségügyi alkalmassági vizsgálat szükséges, aminek sajátos helyzete miatt nem tud eleget tenni. Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének értelmében a jogszabályok felülvizsgálatát az Alkotmánybíróság végzi. A hatóságnak – jogalkalmazó szerv lévén – az Ebktv. 14. § (3) bekezdésére tekintettel jogszabályok Ebktv. szerinti közigazgatási hatósági eljárásban történő felülvizsgálatára nincs hatásköre, ezért az ügyben a hatósági eljárás keretei között nem tudott eljárni.

- Az Országos Fogyatékosügyi Programról (2015-2025.) szóló 15/2015. (IV. 7.) OGY határozat (a továbbiakban: OFP).

A megállapított tényállás

1. A beadvány szerint még egy nem fogyatékossgal élő földműves sem feltétlenül saját maga, és különösen nem egyedül, segítség, közreműködők nélkül végez minden munkatevékenységet az egy hektárnál nagyobb földjén. A földműves képesítések (amelyeknek csak egyike az aranykalászos gazda képesítés) megszerzéséhez *általában előírt egészségügyi alkalmassági feltétel* tehát egyfelől a földszerzési és földhasznosítási célok eléréséhez *nem feltétlenül szükséges korlát, másfelől olyan objektív akadály, amely a fogyatékossgal élő személyek nagy többsége számára gyakorlatilag lehetetlenné teszi, hogy egy hektárnál nagyobb földtulajdonnal rendelkezessen.*

2. Az Agrárminisztériumnak és a Belügyminisztériumnak² címzett, azonos tartalmú megkereséseimben vizsgálandónak láttam, helytálló-e a beadványozó azon felvetése, hogy *valamennyi* mezőgazdasági vagy erdészeti szakirányú szakképzettség vagy szakképesítés megszerzésének bemeneti követelménye *az egészségügyi alkalmassági feltétel*, ami a fogyatékossgal élő – így pl. a látássérült, vak – személyek egy hektárnál nagyobb földterület-szerzését a nem fogyatékos személyekhez képest lényegesen nagyobb arányban érinti hátrányosan egy látszólag objektív feltétel előírásával.

Felvettem azt is, hogy amennyiben a hatályos szabályozás alapján a fogyatékossgal élő személyek mezőgazdasági vagy erdészeti szakirányú szakképzettséget, vagy szakképesítést nem szerezhettek, lát-e a minisztérium lehetőséget *olyan új* – az egy hektárnál nagyobb földterület-szerzésre jogosító – *szakképzettség/szakképesítés szabályozására*, amely ezt a lehetőséget a jövőre nézve biztosíthatná.

Vizsgálandónak láttam azt is, hogy a Földforgalmi tv.-ben szabályozott *földszerzési feltételek és korlátok alóli kivételek bővíthetőek-e* a földszerzési jogosultság korlátozásához kapcsolódó célok tiszteletben tartásával a fogyatékossgal élő személyek érdekében.

A témához kapcsolódóan három tényezőt hangsúlyoztam a megkeresésemben:

- 1) A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 2:1. § (1) bekezdése értelmében, ahogy minden ember, a fogyatékossgal élő személyek is jogképesek. Az Ebktv. 7. § (2) bekezdés b) pontja alkalmazásával egy látszólag objektív jogszabályi feltétel előírásával a földszerzési képességük sem lehet korlátozottabb, mint más embereké, ha annak nincs a tárgyilagos mérlegelés szerint az adott jogviszonnyal közvetlenül összefüggő, észszerű indoka.
- 2) A hatályos fogyatékossgügyi szabályozás szerint az állam nemcsak esélyegyenlőségi intézkedések megtételére köteles (a nemzetgazdaság lehetőségeihez képest), hanem arról is gondoskodnia kell, hogy a fogyatékos személyeket megillető jogok, így pl. a lehetőség szerint integrált foglalkoztatás joga valóban érvényesülhessen [Fot. 2. § (5) bekezdés, 15. § (1) bekezdés].
- 3) Az elmúlt évtizedekben jelentős paradigmaváltás történt az európai és a magyar fogyatékossgügyi szakpolitikákban. A modern fogyatékossgügy a fogyatékos embert nem jótékonykodására szoruló személynek tekinti, hanem a társadalom egyenrangú és egyenértékű tagjaként jogok birtokosának, aki mindenekelőtt abban számíthat a nem fogyatékos személyek segítségére, hogy életét a lehető legnagyobb – általa igényelt – önállósággal élhesse. Ezt fejezi ki az OFP Alapelvek című fejezetének 2. Önrendelkezés pontja is. Rögzíti, hogy az állami, kormányzati cselekvéseknek mindenekelőtt azt kell előmozdítaniuk, hogy az intézményrendszer és a társadalom közreműködése ne a fogyatékos emberek helyett történő döntésekre és tevékenységekre irányuljon, hanem arra, hogy a fogyatékos személyek ezeket maguk gyakorolhassák emberi méltóságuk megőrzése mellett.

3. Az Agrárminisztérium a válaszában hangsúlyozta: a földszerzési jogosultság korlátozására a földbirtok-politikai elvek megvalósítása érdekében van szükség; a mezőgazdasági vagy erdészeti munkakörök betöltésére jogosító szakmák különös veszélyessége feltétlenül szükségessé teszi az egészségügyi alkalmasság előírását bemeneti követelményként, illetve a vizsgára bocsátás feltételeként; a minisztérium a földszerzési jogosultságra vonatkozó kivételek bővítését nem látja indokoltnak.

² A 182/2022. (V. 24.) Korm. rendelet 93. § (1) bekezdése szerint ugyanis a belügyminiszter a szociálpolitikáért való felelőssége keretében előkészíti a fogyatékos és megváltozott munkaképességű személyek helyzetére, esélyegyenlőségük biztosítására, foglalkoztatására, e személyek és foglalkoztatásuk támogatására és a fogyatékos személyek önálló életvitelét biztosító szolgáltatásokra vonatkozó, a pénzügyi és természetbeni szociális ellátásokra és a szociális szolgáltatásokra vonatkozó jogszabályokat.

Az Agrárminisztérium előadta, hogy a Földforgalmi tv. a földszerzés feltételeit a mezőgazdasági *termelés* céljának biztosítására szabályozza. A törvény ezért korlátozza az 1 hektárt meghaladó nagyságú föld megszerzésére jogosult személyek körét a professzionális gazdálkodást folytató, a föld megművelésére és a mezőgazdasági termelésre hosszú távon elkötelezett, a földet saját maga használó, földhasznosítási kötelezettséget vállaló földművesekre, illetve szabályozza a földművesek föld elővásárlási jogát.

Minde mellett a minisztérium azt is kiemelte, hogy a hatályos Földforgalmi tv. – az 5. § 7. pontjában megfogalmazott feltételekkel³ – jelenleg is biztosítja *minden* belföldi természetes személy, illetve EU tagállami állampolgár számára, hogy mezőgazdasági vagy erdészeti szakirányú szakképzettség vagy szakképesítés hiányában is 1 hektárt meghaladó nagyságú földet szerezzen; vagyis ha a törvényi feltételeknek a fogyatékosággal élő személy eleget tud tenni, akkor a mezőgazdasági és erdészeti szakmákhoz szükséges egészségügyi alkalmasság nélkül is szerezhethet földművesként földet.

A földművesnek nem minősülő személy is szerezhethet tehát maximum 1 hektár földet, illetve bármely belföldi természetes személy, illetve tagállami állampolgár földművessé válhat (így 1-300 hektár földet is vehet) mezőgazdasági vagy erdészeti szakirányú szakképzettség vagy szakképesítés hiányában is, ha igazolja, hogy (amint az Agrárminisztérium fogalmazott) „*legalább 3 éve mező-, erdőgazdasági tevékenységet, illetve kiegészítő tevékenységet saját nevében és saját kockázatára folyamatosan Magyarországon folytat, és ebből igazoltan árbevétele származott. Amennyiben tehát a fogyatékosággal élő személy a föld művelését, használatát hosszú távon képes ellátni, úgy a fentiek alapján lehetősége van mezőgazdasági vagy erdészeti szakirányú szakképzettség vagy szakképesítés hiányában is 1 hektár nagyságú föld meghaladó nagyságú föld vásárlására*”.

Az Agrárminisztérium a mezőgazdasági vagy erdészeti munkakörök betöltésére jogosító szakirányú képzettségek egészségügyi alkalmassági követelményeinek szabályozása kapcsán a szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény (a továbbiakban: Szkt.) szabályaira hivatkozott.

Kiemelte, hogy az Szkt. 4. § (4) bekezdése alapján a szakképzés kiemelt feladata ugyan a fogyatékkal élő személyek speciális igényeinek figyelembevétele és egyéni képességeihez igazodó, legeredményesebb fejlődésének elősegítése is, vannak azonban olyan szakmák, amelyek az átlagosnál nagyobb veszélyt hordoznak magukban.

A munka-, illetve balesetvédelmi szabályokra a szakképzés során is fokozott figyelemmel kell lenni, ezért a szakma jellegétől függően a szakképzés megkezdéséhez az Szkt. 7. § 2. pontja szerinti egészségügyi alkalmassági követelmény előírására is szükség van, mely annak az orvosi szakvéleményre alapozott megállapítása, hogy a szakképzésbe bekapcsolódni szándékozó személy testi adottságai, egészségi és pszichikai állapota alapján képes önmaga és mások veszélyeztetése nélkül a választott szakma szerinti tevékenység, foglalkozás gyakorlására és a szakmai vizsgára való felkészülésre.

A szakmai oktatás kötelezően alkalmazandó képzési és kimeneti követelmények (a továbbiakban: KKK) rendszere szerint folyik, ami az adott munkakör betöltéséhez szükséges kompetenciák megszerzését teszi lehetővé.

Az Agrárminisztérium rámutatott arra, hogy az Ebktv. 22. § (1) bekezdésének a) pontja szerint nem jelenti az egyenlő bánásmód követelményének megsértését *az alkalmazáskor* a munka vagy a munkakörülmények természete alapján indokolt, tényleges és meghatározó szakmai feltételre alapított, jogszerű célt követő és azzal arányos megkülönböztetés. A mezőgazdasági munkák többsége pedig nagy kockázatú, veszélyes tevékenységnek minősül.

A minisztérium a beadványban felhozott *aranykalászos gazda képzés* kapcsán jelezte, hogy a vonatkozó KKK a mezőgazdasági gépek kezelésének, karbantartásának elméleti és gyakorlati ismeretét, továbbá a mezőgazdasági vontató vezetésére érvényes vezetői engedély meglétét is előírja. E tevékenységek gyakorlásához az egészségügyi alkalmasság megkövetelése indokolt.

Az Agrárminisztérium végkövetkeztetése az, hogy a mezőgazdasági vagy erdészeti tevékenységekre, illetve munkakörök betöltésére jogosító képzettségek esetében az egészségügyi alkalmasság bemeneti követelményként, illetve a vizsgára bocsátás feltételeként nem elhagyható.

³ 5. § 7. földműves: Magyarországon nyilvántartásba vett belföldi természetes személy, illetve tagállami állampolgár, aki e törvény végrehajtására kiadott rendeletben meghatározott mezőgazdasági vagy erdészeti szakirányú szakképzettséggel vagy szakképesítéssel rendelkezik *vagy ennek hiányában igazoltan legalább 3 éve*

a) *mező-, erdőgazdasági tevékenységet, illetve kiegészítő tevékenységet saját nevében és saját kockázatára folyamatosan Magyarországon folytat, és ebből igazoltan árbevétele származott, vagy az árbevétel azért maradt el, mert a megvalósult mező- vagy erdőgazdasági célú beruházás még nem hasznosulhatott, vagy*

b) *a legalább 25%-ban tulajdonában álló, Magyarországon bejegyzett mezőgazdasági termelőszervezet olyan tagjának minősül, aki mező-, erdőgazdasági tevékenységet, illetve mező-, erdőgazdasági és az azokat kiegészítő tevékenységet személyes közreműködéséül végzi;*

Az agrárminiszter arról is tájékoztatott, hogy a Hivatalomnak címzett válaszát megküldte a belügyminiszternek is.

4. A belügyminiszter a válaszában azt jelezte, hogy a feltett kérdések megválaszolása az agrárminiszter feladatkörébe tartozik, akit a válaszadáshoz szükséges álláspontjáról tájékoztatott.

A vizsgálat megállapításai

1. A hatásköröm tekintetében

Az adott ügyben az alapvető jogok biztosának feladat- és hatáskörét, valamint az ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságokat az Ajbt. határozza meg.

Az Ajbt. 18. § (1) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint az Ajbt.-ben e bekezdés alatt felsorolt valamely szerv tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár, feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási pert – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Az Ajbt. 1. § (3) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosa – a civil társadalom, különösen a fogyatékossgal élő személyek és az őket képviselő szervezetek bevonásával – biztosítja a Fogyatékossgügyi Egyezmény 33. cikk 2. pontja szerinti független mechanizmus feladatainak teljesítését.

Az Ajbt. 37. §-a lehetővé teszi, hogy az ombudsman jogalkotási javaslattal éljen, ha a visszásság valamely jogszabály vagy közjogi szervezetszabályozó eszköz felesleges, nem egyértelmű vagy nem megfelelő rendelkezésére, illetve az adott kérdés jogi szabályozásának hiányára vagy hiányosságára vezethető vissza, a törvény 39/O. § (5) bekezdés a) pontja pedig ezt a hatáskört a fogyatékossgügyi független mechanizmus jogköreként külön is megfogalmazza.

A preventív alapjogvédelemre is hangsúlyt helyező szabályozás alapján az alapvető jogok biztosa mandátuma keretei között marad akkor, amikor az alapjogi aspektusú vizsgálathoz nélkülözhetetlen módon, a konkrét alapjogsérelem és ezen alapuló panaszok megelőzése érdekében áttekinti a releváns jogi szabályozást, feltérképezi és jelzi a jogalkotásért felelős szervek irányába a felmerülő aggályokat.

2. A vizsgált alapjogok tekintetében

Az alapvető jogok biztosa egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során *autonóm, objektív módon*, kizárólag *alapjogi érvek* felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget az Alaptörvényben kapott mandátumának. Az ombudsman akkor jár el helyesen, ha következetesen, zsinórmértékként támaszkodik az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint az egyes alapjogi tesztekre.

2.1. Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdításának elve

A jelen esetben a kifogásolt szabályozás az Alaptörvény XV. cikk különböző rendelkezéseinek felhívásával vizsgálandó. Noha az egyes, az Alaptörvény XV. cikk alá sorolt alapelveknek, szabályoknak és előírásoknak önálló értelmezési tartománya és gyakorlata is kialakult, az állami támogatások alkotmányossági megfelelőségének vizsgálata során – az Alkotmánybíróság vonatkozó gyakorlatát is alapul véve – érdemes az egyes szabályokat együttes hatásukban vizsgálni és alkalmazni.

Az Alaptörvény XV. cikke egyaránt tartalmazza az általános egyenlőségi szabályt [(1)], és az alapjogok egyenlőségét, illetve a diszkrimináció tilalmát [(2) bekezdés]. Ezen szabályok alkalmazása során, valamely, a jogi szabályozásban jogalanyok különböző csoportjaira vonatkozó eltérő szabályok, vagyis megkülönböztetés vizsgálata során a figyelembe veendő fő szempontrendszer az Alkotmánybíróság az Alaptörvény alapján a 42/2012. (XII. 20.) AB határozatban rögzítette, és számos határozatában érdemben azonos módon foglalta össze [vö. pl. 14/2014. (V. 13.) AB határozat; 3086/2016. (IV. 26.) AB határozat; 13/2017. (VI. 19.) AB határozat].

A hátrányos megkülönböztetés tilalma, az Alkotmánybíróság ezen megközelítése szerint, arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként (egyenlő méltóságú személyként) kell kezelnie, azonos tisztelettel és körültekintéssel, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és a kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni. [3009/2012. (VI. 21.) AB határozat; 3132/2013. (VII. 2.) AB határozat]

Az előzőeken túlmenően, további fontos elem az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésével kapcsolatos gyakorlatában, hogy nem csupán a közvetlen (kifejezett, nyílt) diszkrimináció tilalmazott, hanem a közvetett hátrányos megkülönböztetés is. A diszkrimináció tilalma kiterjed „azokra a közhatalmi intézkedésekre is, amelyek ugyan látszólag általános, semleges és mindenkire egyformán érvényes rendelkezést tartalmaznak, de eredményüket vagy hatásukat tekintve valójában mégis az alaptörvényi szabályban felsorolt tulajdonságú társadalmi csoportot sújtanak további hátrányokkal.” [3206/2014. (VII. 21.) AB határozat; megerősítette: 3313/2018. (X. 16.) AB határozat. A 30/2017. AB határozat is rögzíti, hogy az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében foglalt klauzula védelmet nyújt a rejtett vagy közvetett diszkriminációval szemben is. A 63/2008. (IV. 30.) AB határozat ehhez hasonlóan fogalmazza meg, hogy biztosítania kell, hogy a jogi norma „de facto ne eredményezzen alkotmányos indok nélküli hátrányos megkülönböztetést”. *Ebben az esetkörben az esetleges diszkriminatív intézkedések alkotmányosságát az AB a közismert szükségességi-arányossági teszt szerint ítéli meg [3/2014. (I. 21.) AB határozat], bár egyes, különösen súlyos esetekben még ettől is eltekint, és önmagában a diszkrimináció miatt alkotmány sértést állapíthat meg [vö. 42/2012. (XII. 20.) AB határozat].*

Bár az Alaptörvény szövegszerűen csak az alapvető jogok tekintetében tiltja a hátrányos megkülönböztetést, az Alkotmánybíróság szerint e tilalom, ha a megkülönböztetés sérti az emberi méltósághoz való alapvető jogot, kiterjed az egész jogrendszerre⁴.

Az Alkotmánybíróság nemcsak az azonos helyzetű személyek közötti különbségtétel, hanem a különböző helyzetű személyek azonos kezelése kapcsán is megállapíthatónak találta a hátrányos megkülönböztetés megvalósulását.

A 8/2023. (VI. 20.) AB határozatban az Alkotmánybíróság megerősítette a 17/2014. (V. 30.) AB határozatban kifejtetteket. Emlékeztet arra, hogy nemcsak az azonos helyzetű személyek közötti különbségtétel, hanem a különböző helyzetű személyek azonos kezelése kapcsán is megállapítható a hátrányos megkülönböztetés megvalósulása. Az Alkotmánybíróság rögzítette: az állam joga – s egyben bizonyos körben kötelezettsége is –, hogy a jogalkotás során figyelembe vegye az emberek között ténylegesen meglévő különbségeket.

Ez a megállapítás további alkotmányos követelményt is magában foglal. A jogalkotónak az eltérő élethelyzetek azon mozzanataira figyelemmel kell szabályoznia, amelyek figyelmen kívül hagyása az emberi méltósághoz való jogot sértő – tehát alaptörvény-ellenes – megkülönböztetésre vezetne.

Hátrányos megkülönböztetést jelent az, ha az adott szabályozási koncepció alkotmányossági szempontból lényegesen eltérő helyzetben lévő csoportokra azonosan vonatkozik, vagyis e körülményt figyelmen kívül hagyja. Alaptörvény-ellenes, ha az ilyen hátrányokozásnak nem ismerhető fel a tárgyilagos mérlegelés szerint való észszerű indoka.

Ebben a viszonylatban tehát a jogegyenlőségi és az esélyegyenlőségi szempontok szoros kapcsolatba kerülhetnek.

Az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdése szerint Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti. Az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése rögzíti, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékossgal élőket. Az Alaptörvény tehát az időseket és a fogyatékossgal élőket gondoskodásra szoruló és külön védelmet igénylő csoportként emeli ki. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében rögzített, hátrányos megkülönböztetés általános tilalma alóli kivételt jelent az Alaptörvény idézett rendelkezése, amelyek alapján Magyarország az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedéseket is tesz. E rendelkezés értelmében az egyenlőség tartalmi megvalósulását szolgáló, az esélyegyenlőtlenség felszámolása érdekében tett pozitív megkülönböztetés megengedett.

Az esélyegyenlőség elősegítése az állam részéről egy jogi lehetőséget biztosít, ugyanakkor bizonyos, valamely tulajdonságuk (pl. életkor, betegség, testi fogyatékossg) okán sajátos, kiszolgáltatottabb helyzetük miatt objektíve hátrányba kerülő személyek csoportjainál az állami beavatkozás *nem fakultatív feladat*: az állam köteles hatékony lépéseket tenni az eredendően, súlyosan egyenlőtlen helyzet felszámolására. [A korábbi konzekvens alkotmánybíróági joggyakorlatot megerősítette a 40/2012. (XII. 6.) AB határozat]

Az Alkotmánybíróság a 40/2012. (XII. 6.) AB határozatban rámutatott arra, hogy *a megváltozott munkaképességű személyek alkotmányjogi értelemben a fogyatékossgal élők csoportjába sorolhatók*, akik társadalmilag sérülékeny helyzetük miatt különös alkotmányos védelmet kapnak. Az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése tehát, amikor fogyatékkal élőket említ, e személyi kör számára követel az esélyegyenlőséget támogató intézkedéseket.

⁴ Az Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdésével kapcsolatos gyakorlatát ezen tekintetben az Alkotmánybíróság a 3206/2014. (VII. 21.) AB határozatban foglalta össze.

Az intézkedések meghozatala az Alaptörvény XV. cikk (4) és (5) bekezdéseiből fakadó állami kötelezettség. Erre utal az Alaptörvénynek az a megfogalmazása, amely szerint Magyarország külön intézkedésekkel „segíti” és „védi” az arra rászorultakat. A segítség és védelem hangsúlyozása azt jelenti, hogy az állam nemcsak az egyébként az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdéséből fakadó alapjog-védelmi köteletségének kell, hogy eleget tegyen, hanem az esélyegyenlőség érdekében további intézkedések megtételére is köteles. A már meglévő intézkedésekkel szemben az Alaptörvénynek ezek a szakaszai – az egyenlőség végső alapját adó egyenlő emberi méltóságra (Alaptörvény I. cikk és II. cikk) tekintettel – *azt a tartalmi követelményt állítják, hogy segítsék elő a rászorulóknak megelőző, teljes, és másokkal (az arra rá nem szoruló személyekkel) egyenlő mértékű társadalmi részvételét.*

Az Alkotmánybíróság a 21/2018. (XI. 14.) AB határozatában rámutatott, hogy Magyarország vállalt nemzetközi kötelezettségeiből, így különösen a Fogyatékosügyei Egyezmény 28. cikkéből következően *az állam köteles a fogyatékossgal élő személyek számára a megfelelő életminőség biztosítására, az életkörülményeik folyamatos javítására, illetőleg a szociális védelem biztosítására.*

2.2. Nemzetközi kötelezettségeink

A Fogyatékosügyei Egyezmény 27. cikke kimondja, hogy a részes államok elismerik *a fogyatékossgal élő személyek munkavállaláshoz való jogát, másokkal azonos alapon*; ez magában foglalja egy, a fogyatékossgal élő személyek számára nyitott, befogadó és hozzáférhető munkaerőpiacon szabadon választott és elfogadott munka révén nyerhető megélhetés lehetőségének jogát. A részes államok védik és segítik a munkához való jog érvényesülését – ideértve azokat is, akik a munkavégzés ideje alatt váltak fogyatékosná –, azáltal, hogy megteszik a szükséges lépéseket, akár törvényalkotás útján is, annak érdekében, hogy többek között *megtiltsanak mindennemű, a fogyatékossgal alapján történő, a munkavállalás bármely formájával kapcsolatos hátrányos megkülönböztetést.*

A munkavállalás joga értelemszerűen szoros kapcsolatban áll *a megfelelő életszínvonalhoz* való joggal. A Fogyatékosügyei Egyezmény 28. cikke a részes államok kötelezettségévé teszi, hogy e jog érvényesülését – bármiféle fogyatékossgon alapuló hátrányos megkülönböztetéstől mentesen – *védjék és támogassák.*

3. Az ügy érdeme tekintetében

Vizsgálatom megindításakor a földszerzésre vonatkozó korlátozó szabályoknak és a fogyatékossgal élő személyek jogszerzési lehetőségének egymásra vonatkoztatását egy olyan alkotmányossági problémakörnek tekintettem, ami részben agrárpolitikai, részben szociálpolitikai kérdéseket (fogyatékossgal élő és megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatása és annak támogatása, foglalkoztatási rehabilitáció) érint, ezért kértem tájékoztatást a feladatköre alapján érintett agrárminisztertől és a belügyminisztertől is.

Megkeresésem annak tisztázására irányult, hogy a hatályos szabályozás agrárszakmai indokoltsága megfeleltethető-e az egyenlő bánásmód, illetve az esélyegyenlőség alkotmányos elvárásának is.

A megkeresett minisztériumok egymás közötti egyeztetésére tekintettel az Agrárminisztériumtól kapott választ a két minisztérium közös álláspontjaként kell értelmezni, amely azonban, a tartalma alapján,

- *alapvetően agrárszakmai szempontokat tükröz, és*
- *direkten csak az egyenlő bánásmód foglalkoztatási szempontú biztosításáról nyilatkozik (az Ebktv. 22. § (1) bekezdésének a) pontja szerinti kimentési szabályok felhívásával),*
- *az egyenlő bánásmód látszólag objektív szabályozás útján történő, az Ebktv. 9. §-ában szabályozott megsértéséről, a közvetett hátrányos megkülönböztetésről, illetve az ez alóli kimentési szabály, az Ebktv. 7. § (2) bekezdés b) pontja alkalmazhatóságáról nem szól, ahogy a kérdéskör esélyegyenlőségi vonatkozásaira sem tér ki.*

A részemre megküldött közös, az agrárminiszter által összegzett szakmai álláspont ugyanis így foglalható össze:

1. Az Szt. hatályos szabályai alapján a fogyatékos személyek mezőgazdasági vagy erdészeti szakirányú szakképzettséget, vagy szakképesítést azért nem szerezhhetnek, mert a földműves képzés a földműves szakma fokozottan kockázatos volta miatt egészségügyi alkalmasság nélkül nem teljesíthető.

2. A fogyatékos és a nem fogyatékos személyek közötti különbségtétel ebben a vonatkozásban a munka vagy a munkakörülmények természete alapján indokolt, tényleges és meghatározó szakmai feltételre alapított, jogszerű célt követő és azzal arányos megkülönböztetés, ezért az egyenlő bánásmód sérelmének kérdése nem vethető fel a fogyatékosokkal élők földszerzési korlátozottsága kapcsán.
3. A földbirtok-politikai elvek – így különösen a professzionális és a személyes művelési kötelezettséggel járó gazdálkodás megvalósítása – érvényesülése érdekében a földszerzési jogosultságra vonatkozó, a Földforgalmi tv. 5. § 7. pont a)-b) alpontjaiban szabályozott kivételszabályok bővítése nem indokolt. Erre azért sincs szükség, mert a kivételszabályok adta lehetőséggel a fogyatékosokkal élők is élhetnek, ha a jogszabályi feltételeknek eleget tudnak tenni, másokkal egy sorban. Ennek hiányában pedig, ahogy bárki más, a fogyatékos személyek is szerezhetnek maximum egy hektár földet, illetve részt vehetnek települési önkormányzati szociális földprogramban.

Hangsúlyozni szeretném, hogy az a minisztériumi gondolatmenet, ami összekapcsolja a termelési célt szolgáló földtulajdont, a termelést professzionálisan ellátó földműves szakmát, e két szempontból logikusan következő, a földműveseket „helyzetbe hozó” földszerzési korlátokat és feltételeket, illetőleg a földművelés veszélyességével összekapcsolódó egészségügyi alkalmassági kritériumokat *csak az egyenlő bánásmód eseti, foglalkoztatási szempontú alkotmányos követelményével van összhangban.*

Álláspontom szerint azonban *e logikai kapcsolatrendszer egyfelől szabályozási szinten nem hézagmentes, hiszen csak a Földforgalmi tv. 5. § 7. pontjának alapszabályára vonatkoztatható, de – az agrár felsőfokú képzés követelményeire tekintettel – ebben a körben sem megszorítás nélkül, másfelől nem érvényesít esélyegyenlőségi szempontokat. Úgy vélem, a hatályos szabályozás összhangba volna hozható a fogyatékosokkal élők esélyegyenlőségének teljesebb érvényesítésével is.*

Álláspontom az alábbiak szerint támasztható alá.

A földműves bejegyzést megalapozó képzettségeket a mezőgazdasági vagy erdészeti szakirányú képzettségekről szóló 504/2013. (XII. 29.) Korm. rendelet 1. melléklete tartalmazza. E szerint a középfokú képzésben 440, a felsőfokú képzésben 103 olyan agrárképzettség szerezhető, amelyek valamelyikének birtokában – a Földforgalmi tv.-nek a földszerzésre vonatkozó általános szabálya szerint, további feltétel nélkül – a földműves nyilvántartásba való felvétel kérhető, és így (feltételekkel) akár 300 hektár földterület is szerezhető. A mezőgazdasági vagy erdészeti szakirányú képzettségek jelentős részére nem az Szt., hanem a Felsőokt. tv. vonatkozik. *A Felsőokt. tv. azonban nem tartalmaz az agrár felsőoktatásra speciális és kötelező egészségügyi bemeneti vagy kimeneti követelményt előíró szabályt, így azokra az általános szabályok alkalmazandók⁵, amelyek szerint az egészségügyi alkalmassági szabályok előírása csak lehetőség.*

A minisztériumi válasz nem tért ki a mezőgazdasági vagy erdészeti szakirányú szakképzettséget, vagy szakképesítést tartalmazó, jelzett jogszabályi lista – fogyatékos személyek esélyegyenlőségi érdekeit szem előtt tartó – esetleges bővítésének lehetőségére.

Tájékozódásom szerint a fogyatékosokkal élő jelentkezőket a szerzett pontjaik alapján mezőgazdasági vagy erdészeti felsőfokú képzésekre (annál is inkább, mert fogyatékoságuk alapján felvételi pluszpontokat is kaphatnak) felvehetik és fel is veszik, és az egészségügyi alkalmasság kérdése kimeneti követelményként sem jelenik meg. A mezőgazdasági vagy erdészeti felsőfokú képzésben részt vevő, feltehetően csekély számú fogyatékos hallgató egy része (vagyis korántsem mind) a kötelező szakmai gyakorlat megfelelő szintű teljesítésének hiányán „bukik el”.

Mivel a mezőgazdasági vagy erdészeti felsőfokú képzéseknek is általánosan kötelező eleme a szakmai gyakorlat teljesítése, ez esélyegyenlőségi kérdésként is (ahogy már jeleztem) felvethető akként, hogy a jövőre nézve a mezőgazdasági vagy erdészeti képzések közé átsorolható volna-e olyan képzés,

⁵ 40. § (2) Alapképzésre és osztatlan képzésre történő felvétel

c) feltétele lehet egészségügyi –, szakmai –, pályaalkalmassági vizsgálat, 80. § (2)

f) ha a hallgatóval hallgatói jogviszonyban álló felsőoktatási intézmény rektora a képzési időszakra való bejelentkezéshez eseti egészségügyi alkalmassági vizsgálatot ír elő, és a hallgató az eseti egészségügyi alkalmassági vizsgálat alapján egészségügyi szempontból alkalmatlan a tanulmányok folytatására, szünetel a hallgató hallgatói jogviszonya abban a félévben, amelyben az egészségügyi alkalmatlanságot megállapították,

g) a felsőoktatási intézmény megszünteti a hallgató hallgatói jogviszonyát, ha az f) pont szerinti vizsgálat szerint a hallgató a tanulmányok további folytatására és befejezésére egészségügyi szempontból alkalmatlan,

108. § E törvény alkalmazásában

2. egészségügyi alkalmassági vizsgálat: orvosi vizsgálat, amelynek célja annak megállapítása, hogy az egyén testi adottságai és egészségi állapota alapján képes-e felkészülni a választott tevékenység ellátására, ennek során nem kerül-e veszélybe egészsége;

aminek agrárszakmai relevanciája is van, és amelyben a képzés során könnyebben, a fogyatékossgal élők nagyobb hányada által teljesíthető szakmai gyakorlat az elvárás.

A szabályozási lehetőségek feltárása az ágazati irányítás feladata, segítő szándékkal mindemellett jelzem, hogy látok olyan lehetőségeket, amelyek a földforgalmi törvénnyel összhangba hozhatóak volnának.

Véleményem szerint a lehetőségek vizsgálata körében elsődlegesen abból lehetne kiindulni, hogy a Földforgalmi tv. a földművesek önfoglalkoztatóvá válását tekinti az egyik kiemelt céljának a földművelést kiegészítő tevékenységek szabályozása és támogatása által. Vizsgálандónak tartom tehát, hogy a Földforgalmi tv.-ben értelmezett kiegészítő tevékenységek⁶, illetve ahhoz kapcsolódó képzettségek közül egy vagy több mezőgazdasági-erdészeti képzettség minősítést kaphatna-e. Például turizmus-vendéglátás szakot, illetve kereskedelem-marketing szakot több felsőoktatási intézmény működtet, e szakok jelenleg nem szerepelnek a mezőgazdasági vagy erdészeti szakirányú képzettségekről szóló 504/2013. (XII. 29.) Korm. rendeletben, pedig a Földforgalmi tv. preambuluma külön is célként nevesíti – a földművesek önfoglalkoztatása érdekében – a helyi élelmiszerkereskedelem, a földműves kiegészítő tevékenységek, köztük az értékesítési tevékenységek és a falusi vendéglátás támogatását⁷. Tudomásom szerint ugyanakkor a fogyatékossgal élő hallgatók viszonylag jelentős része képes megfelelni a turizmus és marketing szakok tanulmányi, de a szakmai gyakorlati követelményeinek is.

Továbbá, a fogyatékossgal élők földszerzési esélyegyenlőségét nemcsak a földműves képzettségek listájának kibővítésével lehet elérni, hanem a földműves bejegyzést a földműves képzettség hiányában is biztosító kivételszabályok kibővítésével is. Itt kell rámutatnom arra, hogy a főszabály mellett álló kivételes szabályok értelemszerűen önmagukban is jelzik, hogy a földbirtokpolitikai elvek a hatályos szabályozásban sem kivételt nem ismerve és a célok teljes körű érvényesítésével „működnek”, így nem lehet elvi akadály annak sem, hogy a jogalkotó a fogyatékos személyek érdekében új kivételszabályt alkosson.

Nem értek egyet azzal az állásponttal, hogy a kivételszabályok körében elégséges az egyenlő bánásmód biztosítása, ezért a kivételek bővítésére nincs szükség, hiszen az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség nem azonos fogalmak, és egyébként a hatályos kivételszabályok nyilvánvalóan inkább csak elvi lehetőséget jelentenek a fogyatékos személyek számára – miközben a magyar állam a fogyatékos személyek esélyegyenlőségi szempontjainak érvényesítését vállalta.

A hatályos kivételszabályok azt tartalmazzák, hogy a ténylegesen, hosszabb ideje, igazoltan ellátott földművelés vagy kiegészítő tevékenység alapján földműves szakképzettség/szakképesítés nélkül is földműves lehet bárki. Földműves lehet az, aki igazoltan legalább 3 éve

- földet művel (nem feltétlenül a saját tulajdonát) és ebből igazolt árbevétele származott, illetve
- (saját földművelő tevékenységétől akár függetlenül is) kiegészítő tevékenységet folytat, és ebből igazolt árbevétele származott,
- mezőgazdasági termelőszövetkezet tulajdonostársaként személyesen végez mező-, erdőgazdasági tevékenységet,
- mezőgazdasági termelőszövetkezet tulajdonostársaként személyesen folytat kiegészítő tevékenységet.

A tartós és tényleges tevékenység figyelembevételével megalkotott hatályos kivételszabályokat a kiegészítő tevékenységek szabályozott körével összevetve látható, hogy bizonyos kiegészítő tevékenységeket (pl. falusi és agrárturizmus, többféle értékesítés) elvileg valóban elláthat akár egy fogyatékossgal élő is – de csak másokkal, a nem fogyatékos személyekkel egy sorban, ugyanazon vonatkozó szabályoknak való megfelelés mellett, és nyilván akkor, ha az adott tevékenységhez, munkakörhöz kapcsolódó képzettséggel is rendelkezik. Ezt tehát esélyegyenlőséget szolgáló szabálynak, a fogyatékossgal élőkét védő, illetve segítő külön intézkedésnek nem lehet tekinteni.

Itt kell rámutatnom arra is, hogy a hatályos szabályozás nemcsak a Földforgalmi tv. 5. § 7. pont a) és b) alpontjaiban szabályoz – a birtokpolitikai elvek „tisztá” érvényesülését valójában jelentősen

⁶ 5. § E törvény alkalmazásában

14. kiegészítő tevékenység: falusi és agróturizmus, kézművesipari tevékenység, fűrészáru-feldolgozás, takarmány-előállítás, mezőgazdasági termékből élelmiszer előállítása, dohányfeldolgozás, bioüzemanyag-előállítás a mező-, erdőgazdasági tevékenység során keletkezett melléktermékek, növényi és állati eredetű hulladék hasznosítása, nem élelmiszercélú feldolgozása, valamint az ezekből a termékekből keletkezett termékek közvetlen termelői értékesítése, mező- és erdőgazdasági szolgáltatás, valamint a mezőgazdasági üzemhez tartozó termelési tényezők hasznosítása, értékesítése;

⁷ Az Országgyűlés abból a célból, hogy (...)

– a földművesek részére az önfoglalkoztatás a korábinál tágabb keretben kínáljon valódi alternatívát – többek között – a helyi élelmiszer-kereskedelem lehetőségeinek bővítésével, valamint a saját munkavégzésen alapuló és azt kiegészítő tevékenységek folytatásához, mint például a falusi vendéglátás, a kedvezőbb feltételek megteremtésével (...)
a következő törvényt alkotja:

árnyaló – kivételt a földszerzési jog/professzionális termelés/földműves szakképesítés/egészségügyi alkalmasság kapcsolati rendszere alól, hanem sok más rendelkezésében is.

Az agrárminiszter maga is rámutatott arra (a beadványozó civilszervezeti tagsága kapcsán), hogy a Földforgalmi tv. 11. § (2) bekezdés c) pontja alapján a föld tulajdonjogát a föld fekvése szerint illetékes települési önkormányzat szociális földprogram céljára megszerezheti.

Egy hektárt meghaladó területű földet azonban nemcsak települési önkormányzat szerezhethet a Földforgalmi tv. szerint, hanem bármely törvényes örökös is további feltételek nélkül⁸, földművesnek nem minősülő belföldi természetes személy vagy tagállami állampolgár is, ha a tulajdonjogot átruházó személy közeli hozzátartozója⁹, földbirtok-politikai irányelvek érvényesítése, valamint közfoglalkozás, illetve más közérdekű cél megvalósítása érdekében az állam, és bizonyos esetekben, feltételekkel az egyházak és jelzálog-hitelintézetek is¹⁰.

A jelzálog-hitelezői perifériális érdeket most leszámítva, az előzőek általánosításával az állapítható meg, hogy a hatályos törvény – a Földforgalmi tv. 5. § 7. pont a) és b) alpontja szerinti kivételeken túl – biztosítja azt is, hogy családi kapcsolatokon alapuló földszerzések esetén, illetve fontos közérdekű célokból ne csak földműves szerezhessen 1 hektárt meghaladó területű földet.

A családi kapcsolatokon alapuló földszerzések elfogadottságához kapcsolódóan úgy vélem, hogy az esélyegyenlőség alkotmányos célját szolgálná, és a Földforgalmi tv. szabályozási logikájához is illeszkedne, valamint az életszerűség elvárásának is megfelelne, ha a fogyatékossgal élő személy nem fogyatékos közeli hozzátartozójával együtt, társtulajdonosként szerezhethetne 1 hektárt meghaladó nagyságú földet.

Ennek azért is helye lehet, mert a törvény bizonyos körben most is akceptálja a közös munkavégzést. A hatályos szabályozás *a személyesen, de másokkal együttműködő, közös, termelészövetkezet tulajdonostársaként végzett tartós és tényleges földművelés vagy kiegészítő tevékenység* esetén is biztosítja a földműves nyilvántartásba való bejegyzés, így az 1 hektárnál nagyobb földszerzés lehetőségét¹¹.

Itt kell emlékeztetnem továbbá arra is, hogy még egy nem fogyatékossgal élő földműves sem feltétlenül saját maga, és különösen nem egyedül, segítség, közreműködők nélkül végez minden munkatevékenységet az egy hektárnál nagyobb földjén.

A közérdekű célokból történő földszerzési szabályokhoz kapcsolódva hangsúlyozom, hogy a fogyatékos, jellemzően megváltozott munkaképességű személyeknek az aktív társadalomba bevezetése, illetve visszavezetése egyértelműen közérdek is.

A kapcsolódó szakirodalom¹² egybehangzó véleménye szerint ugyanis megfelelő támogatással a megváltozott munkaképességű emberek jelentős hányadát be lehetne vonni a munkaerőpiacra. Ennek pozitív hatása – a szegénységi kockázatuk mérséklésén messze túlmutatva – felmérhetetlenül nagy volna: az aktív társadalomba visszavezetés javíthatná az érintettek fizikai és mentális egészségi állapotát, életminőségét, mérsékelné a családjuk terhelését, az ellátásukból származó állami költségvetési terheket, és a gazdaság növekedésére is jótékonyan hatna.

Hangsúlyozni szeretném, hogy a fogyatékos személyek emberi méltóságukat csak akkor élhetik meg teljes körben, ha nem kiségitést, adományt, segílyt kapnak a mindennapi életükhöz, hanem lehetőséget arra, hogy saját döntéseket hozhassanak, megfelelő képzettségük és munkájuk, illetve saját tulajdonuk hasznosítása révén önmagukról és családjukról gondoskodhassanak, és általában: másokkal egyformán, önérzetten és a hasznosság tudatával vehessenek részt a társadalmi élet minden területén.

Ezzel összefüggésben mutatok rá arra, hogy a Földforgalmi tv. indokolása (vagyis a jogalkotói akarat) a családi és egyéni gazdaságok arányának növekedését jó iránynak tekinti, miközben a méret kapcsán azt is hangsúlyozza, hogy a gazdálkodás valójában a középirtoktól életképes igazán.

Az 1 hektárt meghaladó nagyságú föld fogyatékosok általi szerzési lehetőségét (alapvetően) e szempontokból kell tehát megközelíteni.

Megállapítható, hogy a Földforgalmi tv. hatályos szabályozásában – az 5. § 7. pont a) és b) alpontjában szabályozott és az egyéb kivételszabályokra tekintettel – nem azonosítható egymással a földműves szakma és a földszerzési jogosultság, 1 hektárt meghaladó földterületet (elsődlegesen, de) korántsem csak mezőgazdasági vagy erdészeti szakirányú szakképzettséggel rendelkező földművesek szerezhethetnek.

⁸ Lásd Földforgalmi törvény 6. §

⁹ Lásd Földforgalmi törvény 10.

¹⁰ Lásd Földforgalmi törvény 11. §

¹¹ Lásd Földforgalmi törvény 5. § 7. pont b) alpont

¹² Pl. Krekó Judit, Scharle Ágota: A MEGVÁLTOZOTT MUNKAKÉPESSÉGŰ NÉPESSÉG FOGLALKOZTATÁSA ÉS A KERESLET OLDALI SZAKPOLITIKAI ESZKÖZÖK, In: Munkaerőpiaci Tükör 2019. Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Budapest, pp. 178-185., https://kti.krtk.hu/wp-content/uploads/2020/12/mt_2019_178-185.pdf

Mivel a termelésre és megélhetés biztosítására is alkalmas föld megszerzése és a földművelés korántsem kizárólag egy körülhatárolt szakma, a mezőgazdasági vagy erdészeti szakirányú képzettséggel rendelkező földművesek joga, (figyelemmel arra is, hogy a Felsőokt. tv. nem tartalmaz az agrár felsőoktatásra speciális és kötelező egészségügyi bemeneti vagy kimeneti követelményt előíró szabályt) megállapítható az is, hogy nem igazolható teljes körben az egészségügyi alkalmasságra alapított földszerzési különbségtétel a fogyatékos és nem fogyatékos személyek között azon az alapon, hogy a megkülönböztetés a földműves munka természete alapján indokolt, tényleges és meghatározó szakmai feltételre alapított, jogszerű célt követő és azzal arányos. Másként megfogalmazva, a hatályos szabályozás alkotmányosságának alátámasztására (a minisztériumi állásponttal szemben) nem elégséges érv a foglalkozási megkülönböztetésnek az Ebktv. 22. § (1) bekezdésének a) pontjában megfogalmazott kimentési szabálya. Így szükséges a szabályozás felülvizsgálata, melynek során érvényesítendő szempontként merül fel a Ptk.-ban szabályozott általános jogképesség követelményének biztosítása és az Ebktv.-ben szabályozott közvetett hátrányos megkülönböztetés tilalmának tiszteletben tartása is.

Megállapítható továbbá, hogy a hatályos szabályozásban a fogyatékossgal élő személyek 1 hektárt meghaladó föld megszerzési jogát támogató, kifejezetten esélyegyenlőséget szolgáló, esélykiegyenlítő szabályok nincsenek.

A szabályozási környezet felülvizsgálata, illetve az esélyegyenlőséget szolgáló szabályok megalkotása összhangban volna az ENSZ Fogyatékossgal Élő Személyek Jogainak Bizottsága 2022. évi zárókövetkeztetéseinek 7. pont (a) alpontjával is, amelyben a Bizottság ajánlásként fogalmazta meg Magyarország számára, hogy a Fogyatékossgügyi Egyezményben foglaltak és a hazai jogi szabályozás összhangjának megteremtése érdekében „Vizsgálja felül a fogyatékossgal kapcsolatos jogszabályokat és szakpolitikákat [...]”.

Mindezeket összegezve megállapítom, hogy *1 hektárt meghaladó területű föld megszerzésére vonatkozó hatályos szabályozás felvetheti a közvetett hátrányos megkülönböztetés kérdését, a fogyatékossgal élő személyek kiemelt védelmének állami kötelezettségével, az esélyegyenlőségük biztosításával összefüggésben visszásságot okoz, továbbá nem áll maradéktalanul összhangban a Fogyatékossgügyi Egyezmény 27-28. cikkeiből eredeztethető nemzetközi kötelezettségekkel sem.*

Intézkedés

A jelentésben feltárt alapjogi visszásság orvoslása érdekében, a megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatási szintjének növelésére irányuló kiemelt kormányzati szándéokra is hivatkozva, az Ajbt. 37. §-a alapján *felkérem az agrárminisztert*, hogy – együttműködésben az érintett tárcákkal, így különösen a szociálpolitikáért felelős belügyminiszterrel, illetve a Fogyatékossgügyi Egyezmény 4. cikk 3. pontja szerint bevonva a fogyatékossgal élő személyek szervezeteit is – készítse elő és kezdeményezze a hatályos szabályozás olyan tartalmú módosítását, amely lehetővé teszi, hogy *a fogyatékos személyek a jelenleginél tágabb körben szerezhessenek 1 hektárnál nagyobb területen földtulajdont.*

Budapest, 2024. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos